

Türkiye Cümhuriyeti ile Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmetleri arasında sekiz milyon Amerikan dolarlık kredinin tahakkukuna dair protokolün tasdiki hakkında kanun

(*Resmî Gazete ile neşir ve ilâm : 24/V/1934 - Sayı : 2709*)

No.
2434

Kabul tarihi
17 - V - 1934

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Cümhuriyeti ile Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmetleri arasında sekiz milyon altın Amerikan dolarlık kredinin tahakkukuna dair olup Ankarada 21 kânunusani 1934 tarihinde imza edilen protokol kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunun tatbikına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

21 mayıs 1934

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ İLE SOSYALİST SOVYET CÜMHURİYETLERİ İTTİHADİ HÜKÛMETLERİ ARASINDA SEKİZ MİLYON AMERİKAN DOLARLIK KREDİNİN TAHAKKUKUNA DAİR PROTOKOL

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti, Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetine sanayiinin cihazlandırılması için sekiz milyon Amerikan doları kıymetinde bir kredi açmağa muvafakat etmesi üzerine Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ve Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti yukarıda gösterilen kredinin tahakkuku tarzını ve şartlarını tesbit maksadile işbu protokolü tanzime karar vermişler ve bu hususta murahhasları olarak:

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti:

Hariciye vekili ve İzmir mebûsu Dr. Tefik Rüştü Beyefendiyi,

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti:

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadının Türkiyede fevkalâde elçi ve murahhası M. Jacques Souritz Cenaplarını tayin etmişlerdir.

Bu murahhaslar atideki hususları kararlaştırmışlardır:

Madde — 1

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti, Türkiye Hükûmetine sanayiinin kurulması ihtiyaçları için muhtelif nevide makine teçhizatını kredi ile vermeğe ve projeler tanzimini, makine-lerin kurulmasını, mütehassısların hazırlanmasını ve tesisat için diğer bütün teknik iş müşareketi- ni deruhde etmeğe muvafakat eyler.

Yukarıda sayılı işlerin ücretlerini ihtiva eden ve 11 inci maddede gösterilen masrafları ihtiva etmeyen bu kredi, doların Amerikada kabul edilen altın miktarına göre, ceman sekiz milyon altın Amerika dolarına baliğ olur (1 dolar = 0,900 ayarında 25,80 buğday altın).

Madde — 2

1 inci maddede gösterilen ve Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti tarafından Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetine verilen kredi faiz getirmeyecek ve yirmi senede ödenecektir.

Madde — 3

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti tarafından Türkiye Cümhuriyetine verilen kredinin tahakkuku için iki Hükûmet hususî teşekküller yani: Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti, idare merkezi Ankarada bulunacak bir Türk hükûmî şahsı ve Sosyalist Sovyet İttihadı Hükûmeti de idare merkezi Moskovada bulunacak bir Sovyet hükûmî şahsı ihdas veya irae edeceklerdir.

Bu hükûmî şahıslar müteakiben diğer Âkit Taraf arazisinde kendi mümessillerini bulundurmağa salâhiyettar olacaklardır.

Bu hükûmî şahıslar, Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti tarafından işbu protokolün ihtiva ettiği umumî ahkâm esasatı dahilinde Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetine verilen krediye mahsup edilecek muhtelif nevi teçhizat hakkında aralarında hususî mukaveleler aktine mezun olacaklardır.

Madde — 4

Bu protokolün 3 üncü maddesine tevfikân Türk Hükûmeti tarafından bu maksatla sureti mahsusada mezun kılınan teşekkülün siparişleri vaktinde vermesi şartile, 1 inci maddede gösterilen makine teçhizatının tamamen teslimi protokolün meriyete girdiği günden itibaren dört senelik bir müddet zarfında yapılacaktır. Son siparişin yukarıda gösterilen dört senelik müddetin inkızasından en geç on sekiz ay evvel verilmiş olması şarttır.

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri Hükûmeti tarafından Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetine verilen teçhizatın listesi, kezalik (Proje tanzimi, makinelerin kurulması, mütehassısların hazırlanması, ilâh.. gibi) teknik iş müşareketinin nevi ve ifa tarzı ve siparişlerin muhtelif kısımlarının icrasına ait mühletler iki Hükûmet tarafından bu maksatla sureti mahsusada mezun kılınan teşekküllerce bilitilâf ve her sipariş için ayrı ayrı hususî mukaveleler akti suretile tayin olunacaktır.

Teçhizatın fiyatları ve birinci maddede mezkûr olup her hususî mukavelenin icap ettirdiği ihtiyaçlara göre yapılacak işlerin ücreti iki tarafça uyuşularak tesbit olunacaktır. Bu teçhizatın fiyatları tayin edilirken iki Taraf, mümasil teknik evsafı haiz aynı cinsten teçhizatın başlıca müstahsilleri olan diğer memleketlerde satıldığı fiyatları esas olarak alacaklardır. İşbu tayin keyfiyeti için, yukarıda mezkûr işlerin, fiyat tesbitine esas teşkil eden sipariş bedeline dahil olup olmadığı tesbit edilecek fiyatlar de nazarı itibare alınacaktır.

Madde — 5

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti tarafından bu maksatla sureti mahsusada mezun kılınan teşekkül senede iki defa 30 haziran ve 31 kânunuevvel tarihlerinde geçmiş altı aylık müddet zarfında teslim edilen eşyanın ihbarnamesini Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti tarafından bu maksatla sureti mahsusada mezun kılınan teşekküle gönderecektir. Bu ihbarnamenin tarihinden itibaren, bu siparişlere müteallik 20 senelik kredi işlemeğe başlayacaktır.

Türkiye Hükûmeti, bu protokole tevfikân yapılan muhtelif mukavelelerdeki taahhütlerini, 20 sene zarfında türk lirasile tediye yapmak suretile ifa edecektir. Bu tediyeler senede iki defa ve müsavi kısımlar halinde yapılacak ve işbu protokolün 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında mezkûr şartlar dahilinde hesap edilecektir.

Bu maddenin ikinci fıkrasında zikredilen tediyeler Türkiye Hükûmeti tarafından senede iki defa yani bir evvelki senenin 31 kânunuevvel tarihli ihbarnamede gösterilen tediyeler için en geç 30 haziran tarihinde ve işleyen senenin 30 haziran tarihli ihbarnamede gösterilen tediyeler için en geç 31 kânunuevvel tarihinde icra edilecektir.

Bu suretle tediye edilen türk liralarna mukabil Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükümeti, her tediye den itibaren 14 ay zarfında, Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı arazisine ihraç edilecek türk malları satın almağı taahhüt eder.

Madde — 6

Teslim edilen teçhizatın faturaları dolar üzerinden yapılacak ve her fatura her defasında şu kaydı ihtiva edecektir: « Dolar, sterlin lirasının şu kadar eezasma muadil olup (Londra borsasının o günkü kursu) buna nazaran faturanın tanzimi günü Londra piyasasındaki fiatine göre şu kadar altına muadildir. »

İşbu protokolün 7 nci maddesinin ikinci fıkrasında zikredilen taahhütlere tevfi kan kredi lerin ödenmesi için türk lirasile yapılacak tediye ler Londra, Nevyork ve İstanbul borsaların da tediye gününde türk lirasının dolara nisbetle vasatı kursuna göre hesap edilecektir. Dolar ile tesbit edilecek meblâğlar Londra borsasında doların sterlin lirasına nazaran kursuna ve yukarıda mezkûr faturada gösterilen doların altın muadili esas tutularak Londrada aynı günkü altın fiatine göre hesap edilecektir.

Madde — 7

Türkiye Cümhuriyeti Hükümetince sureti mahsusada irae edilen teşekkül tarafından, bu protokolün beşinci maddesinin birinci fıkrasında mezkûr ihbarnamenin alınmasından itibaren on beş günlük bir müddet zarfında Türkiye Hükümeti veya anın tarafından bu maksatla mezun kılınan vekâlet, Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükümetine veya anın tarafından bu maksatla sureti mahsusada mezun kılınan teşekküle ihbarnamede gösterilen teslimata ait tediye leri icra taahhütnamesini tevdi edecektir.

Bu taahhütnamenin metni Türkiye Cümhuriyeti Hükümeti veya anın tarafından bu maksatla sureti mahsusada mezun kılınan bir şahısla Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükümeti veya anın mezuniyeti üzerine Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadının Türkiyedeki ticaret mümessili tarafından işbu protokolün meriyete girdiği günden itibaren iki aylık bir müddet zarfında akte dilecek anlaşmada tesbit olunacaktır.

Madde — 8

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükümeti tarafından verilen teçhizat Türkiye Cümhuriyeti Hükümetine veya Türkiye Hükümeti tarafından bu maksatla sureti mahsusada mezun kılınmış olan teşekküle Karadeniz Sovyet İmanlarında (Fob) teslim edilecektir. Karadeniz Sovyet İmanından Türkiyede gideceği yere kadar sevk masrafı Türkiye Cümhuriyeti Hükümetine ait olup Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükümetince açılan krediye dahil değildir.

Madde — 9

Bu protokol hükümleri mucibince Sovyet eşyasının teslimatı, kezalık bu protokolün beşinci maddesinin 3 üncü fıkrası mucibince Türk mallarının ihracatı safi muvazene haricinde icra edilip Türkiye Cümhuriyeti ile Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı arasındaki ticarî muvazenenin hesabında nazarı itibare alınmaz.

Madde — 10

Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükümeti kredi hesabına yalnız Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadında imal edilen teçhizatı verir. Türk Hükümeti, şu veya bu sanayi in kurulması ihtiyaçları için Sovyetler tarafından verilen listeye göre Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadında imal edilmeyen teçhizat parçaları satın almak ihtiyacında bulunduğu takdirde bu mubayaalar bizzat Türk Hükümetince diğer memleketlerden ve Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı tarafından açılan kredi harici olarak icra edilecektir.

Madde — 11

İki Hükûmet tarafından bu maksatla sureti mahsusada mezun kılınan teşekküller arasında teknik iş müşareketi (Taharriyat işleri, makinelerin kurulması, Türkiyeye Sovyet mütehasısları gönderilmesi il) hususunda aktedilen mukavelelerin icrası için Sovyetler tarafından Türk arazi-sinde yapılan masraflar derhal nakten ödenecek ve Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti tarafından açılan kredi hesabına geçirilmeyecektir.

Madde — 12

Üçüncü maddede gösterilen hükmi şahıslar arasında aktedilen mukavelelerin icrası sırasında hâdis olabilecek ihtilâflar Türkiye Cümhuriyeti İktisat vekâletile Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hariç Ticaret Halk Komiserliği veya işbu protokol hükümlerine tevfikan iki Tarafça bu maksatla mezun kılınan şahıslar arasında uyularak tesviye edilecektir.

Madde — 13

Bu protokol tasdik edilecek ve her iki Tarafça tasdikından itibaren meriyete girecektir.

Yukarıki hükümleri tasdik etmek üzere aşağıdaki imza sahipleri bu protokolü imza ettiler ve mühürlerini koydular.

Ankarada 21 kânunusani 1934 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Dr. Tefîk Rüştü

J. Souritz

MUNZAM ZABITNAME

8 milyon amerikan dolarlık kredinin tahakkukuna dair Türkiye Cümhuriyeti ve Sosyalist Sovyet İttihadı Hükûmetleri arasındaki protokolü imza ederken iki Hükûmetin aşağıya imzalarını koyan salâhiyettar murahhasları atideki hususları kararlaştırmışlardır:

1 — Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı Hükûmeti tarafından verilen kredinin, Türkiye Hükûmeti tarafından altı aylık taksitlerle Türk lirası olarak protokolün altıncı maddesinin ikinci fıkrasına tevfikan hesap edilerek yapılacak tediye için protokolde derpiş edilen tarz, türk lirasının hali hazırdaki serbest piyasa rejimi devam ettiği müddetçe meriyette kalacaktır.

2 — Hali hazır vaziyeti değıştiği takdirde Türk Hükûmeti aşağıdaki şartlar dairesinde Türk malları teslimi suretile taahhütlerini ifaya ve krediyi itfaya muvafakat edecektir.

Türk mallarının teslimi, protokolün beşinci maddesinin ikinci fıkrasına tevfikan, ve fıkradaki nisbetler dahilinde senede iki defa icra edilecektir: Bir evvelki senenin 31 kânunuevvel tarihli ihbarnamede gösterilen teslimat için en geç 30 haziran, ve cari senenin 30 haziranı tarihli ihbarnamede gösterilen teslimat için en geç 31 kânunuevvel.

Siparişlere müteallik kredinin itfası için Türk Hükûmetince teslim edilen malların listesi ve miktarı her tediye senesi için Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadının Türkiyedeki Ticaret mümessilliğinin işaretleri üzerine senenin başında ve Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadı tarafından tediyeye tekaddüm eden sene zarfında Türkiyede satın alınan malların listesine göre tanzim edilir.

Siparişlere müteallik kredinin itfası için Türk Hükûmetince teslim edilen malların fiatleri Türkiye Cümhuriyeti İktisat Vekâletile Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri İttihadının Türkiyedeki Ticaret Mümessili arasında uyularak tesbit olunur. Bu protokole mülhak bir numaralı listede gösterilen mal-

ların fiyatları dünya fiyatlarından ve bu protokole mülhak iki numaralı listede gösterilen malların fiyatları da bu malların Türkiye tarafından diğer her hangi üçüncü bir memlekete satıldığı fiyatlardan daha yüksek olmayacaktır.

Kredinin ödenmesi için alınan malların kıymetleri bunların teslimi gününde doların Londra borsasında Sterlin lirasına nazaran kursuna ve protokolün altıncı maddesinde zikredilen faturada mezkûr doların altın muadili esas tutularak Londrada aynı günkü altın fiyatına göre yeniden dolar olarak takdir edilecektir.

İşbu zabıtname 8 milyon amerikan dolarlık kredinin tahakkukuna dair protokolün mütemmim cüzünü teşkil eder ve aynı şekilde meri olacaktır.

Ankara 21 kânunusani 1934 tarihinde iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Dr. Tefik Rüşü

J. Souritz

LÂHİKA

Liste - 1

- 1 - Yün
- 2 - Tiftik
- 3 - Tütün
- 4 - Kuru üzüm
- 5 - İncir
- 6 - Zeytin yağı
- 7 - Kürk
- 8 - Pamuk

Liste - 2

- 1 - Palamut
- 2 - Valeks (palamut hulâsası)
- 3 - Susam
- 4 - Hayvanat
- 5 - Zeytin
- 6 - Ham deri
- 7 - Portakal
- 8- Limon

Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası : 20 - V - 1934 ve 1/890

Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhuriyet Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası : 21 - V - 1934 ve 4/521

Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları :

Cilt	Sayfa
20	38
21	113
22	109:111,137,138,146,149:151